

education

Department:
Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

**NATIONAL
SENIOR CERTIFICATE**

KREITI YA 12

SEPEDI LELEME LA GAE (HL)

LEPHEPHE LA BORARO (P3)

NOFEMERE 2009

MEPUTSO: 100

NAKO: 2½ diiri

Palomoka ya matlakala a dipotšišo ke 7.

DITAELO

1. Lephephe le, le arotšwe ka dikarolo tše THARO, e lego ya A, B le C.
KAROLO YA A: Ditaodišo (50)
KAROLO YA B: Ditšweletšwa tša tirišano tše telele (30)
KAROLO YA C: Ditšweletšwa tša tirišano tše kopana (20)
2. Araba potšišo e TEE karolong ye nngwe le ye nngwe.
3. Šomiša polelo yeo o lekwago ka yona.
4. Thoma karolo ye nngwe le ye nngwe letlakaleng le lefsa.
5. Beakanya (ka tsela ya mmepe wa monagano, seswantšho, mantšu a bohlokwa le tše dingwe) o be o badišise le go dira palobohlatse. Peakanyo ya gago e tšwelele pele ga taodišo ya gago.
6. Peakanyo e bonagale gabotse. E laetše ka go thala mothalo wa go putla.
7. Šomiša metsotso ye e ka bago 80 go KAROLO YA A, ye 40 go KAROLO YA B, le ye 30 KAROLONG YA C.
8. Dikarabo di nomorwe go ya le ka fao dipotšišo di nomorilwego ka gona.
9. Efa karolo ye nngwe le ye nngwe hlogo ya maleba.
10. Ngwala ka bothakga le ka mongwalo wa go balega.

KAROLO YA A: DITAODIŠO**POTŠIŠO 1**

Kgetha E TEE ya dihlogo tše di latelago gomme o ngwale taodišo ya botelele bja mantšu ao e ka bago a 400 go iša go a 450.

Taodišo e rulaganywe ka lenaneo la go swana le mmepe wa monagano goba lenaneo leo le ka go thušago go rulaganya. O tla fiwa meputso ya go **rulaganya** le **palobohlatse**.

- 1.1 Thibelo ya phetetšo ya twatši ya HIV le Aids ke maikarabelo a gago. [50]

GOBA

- 1.2 Tsinkela seswantšho se se latelago ka šedi gomme o re alele dikgopolo tša gago.

[50]

GOBA

- 1.3 Tšhomišanommogo gare ga dingaka tša setšo le tša Sekgowa maakelong e bohlokwa. Tia di lle. [50]

GOBA

- 1.4 Toro ya ka bophelong. [50]

GOBA

1.5 Ditlalemeso tša theknolotši. [50]

GOBA

1.6 Bophelo bjola bo bego bo le boima, bjale bo bofelo. [50]

GOBA

1.7 Ga re khuduge mo! Tia di lle.

[50]

GOBA

1.8 Lekodišiša seswantšho se sa ka tlase gomme o ntšhe maikutlo a gago.

[Sowetan, 13 Nofemere 2007]

[50]

PALOMOKA YA KAROLO YA A:

50

KAROLO YA B: DITŠWELETŠWA TŠA TIRIŠANO TŠE TELELE

POTŠIŠO 2

Araba potšišo E TEE go tše nne tše di latelago. Botelele bja karabo ya gago e be mantšu a 180 go iša go a 200 (diteng fela).

2.1 Sekolo sa lena se tlile go direla baithuti ba Mphato wa Marematlou moletlo wa go laelana le bona ka morago ga ditlahlabo tša makgaolakgang. Bjale, wena ka ge o le mongwaledi wa mokgatlo wa baithuti, re ngwalele **metsotso** ye e nago le **lenaneothero** mabapi le ditokišetšo tša moletlo woo.

[30]

GOBA

2.2 Le be le ipshina lenyalong la motswalago yo a bego a nyalwa ka mokgwa wa setšo. Ngwala kgatišo ya **ditshwayatshwayo** mabapi le tšeo di go šaletšego monaganong. Se lebale go fa tshwayatshwayo ya gago dihlogo tša maleba.

[30]

GOBA

- 2.3 Ka ngwaga wa 2010, go tla ba go le baeti ba go tšwa dinageng tša ka ntle. Ba Kgoro ya Boeti ba go kgopetše gore o hlame **proutšhara** yeo e tšweletšago Boafrika bja nnete le boitemogelo gore e goketše baeti go etela a mangwe a mafelo a boikhutšo.

[30]

GOBA

- 2.4 Kanegelo ye e latelago e tšweleditšwe ke yo mongwe wa baithuti ka gare ga kgatišobaka ya *Love Life*.

Ke moithuti wa mengwaga ye 18. Ke le ngwalela lengwalo le ka ge ke nyamile gape ke kgopela thušo ya ka pela. Batswadi ba ka ba na le tlhokomelo ya go fetišiša le go laola bophelo bja ka kudu. Ga se ka swanela go tšwa le bagwera goba le ge e le go ba tliša ka lapeng. Nako le nako ge ke šišinya se sengwe go bona, ba a nkomanya ... Ga se ka swanela go dira boikgethelo bophelong bja ka. Ba tloga ba sa nkwešiše le gannyane.

Ke lewa ke bodutu gape ke kgopela maele a go rarolla bothata bjo.

Yo mongwe a thuše hle!

Manyami
Mmasello Kgalema

Ka morago ga go bala lengwalo le, ngwalela **morulaganyi** wa kgatišobaka ya *Love Life* **lengwalo** gomme o eletše le go thuša Manyami go rarolla mathata a gagwe.

[30]

PALOMOKA YA KAROLO YA B:**30**

KAROLO YA C: DITŠWELETŠWA TŠA TIRIŠANO/TSEBIŠO/MELAETŠA**POTŠIŠO 3**

Araba potšišo E TEE go tše tharo tša tše di latelago. Botelele bja karabo ya gago e be mantšu a 100 go iša go a 120.

- 3.1 Setsebi sa merero ya ekonomi se tšile go fa polelo motseng wa geno ka Mokibelo mabapi le tša phedišano. Thala **phoustara/postara** yeo o tšweletšago dipotšišo tše šupa tšeo o ratago go mmotšiša tšona go akaretša kelo ya tswalo dithotong ka bophara. [20]

GOBA

- 3.2 Bjalo ka mongwaledi wa lekgotla la baithuti, ngwala **karata ya taletšo** ya go mema seboledi sa letšatši go tla moletlong wa taelano ya baithuti ba Mphato wa marematlou. [20]

GOBA

- 3.3 Bjalo ka moetapele wa sehlopha sa diphadišano tša mabelo, ngwala **lephephetsebiši** leo le tlogo goketša baithuti ba sekolo sa lena, go tla go ingwadiša sehlopheng sa lena sa go hlohleletša/tutuetša bakgathatema.

[20]

PALOMOKA YA KAROLO YA C: 20
PALOMOKA YA TLHAHLOBO: 100